

ДЕРЖАВНА ІНВЕСТИЦІЙНА РЕФОРМА ЯК ГОЛОВНИЙ ВАЖІЛЬ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІЙ СТАБІЛІЗАЦІЇ УКРАЇНИ

**Тетяна
Майорова,**
к. е. н., доцент,
завідувач кафедри
банківських
інвестицій
ДВНЗ «Київський
національний
економічний
університет імені
Вадима Гетьмана»

У статті виокремлено основні проблеми активізації інвестиційного процесу в Україні. Розглянуто зміст, структуру, основні передумови та наслідки прийняття державної інвестиційної реформи для соціально-економічної стабілізації в Україні.

Вихід вітчизняної економіки на траєкторію зростання ставить нас перед необхідністю подолання глибокої економічної кризи через активізацію інвестиційного процесу. Визначаючи рівень технологічної основи та ефективності матеріального виробництва, інвестиційний процес є одним із визначальних факторів відтворення та функціонування, як економічної системи, так і соціальної сфери. Він поширюється не тільки на основні фонди виробничої та невиробничої сфер економіки, але й на відтворення людського капіталу. За таких умов сталість позитивних тенденцій у суспільстві буде залежати від того, наскільки економічна система забезпечує первинне генерування інвестиційних ресурсів внаслідок відтворювального процесу суб'єктів господарювання, конкурентоспроможності й ефективності функціонування їх виробництв.

Зазначене визначає необхідність активізації державної політики, спрямованої на стимулювання інвестиційної діяльності в Україні, створення реальних передумов виходу країни на траєкторію стійкого економічного зростання. Цим пояснюється актуальність теми дослідження у статті.

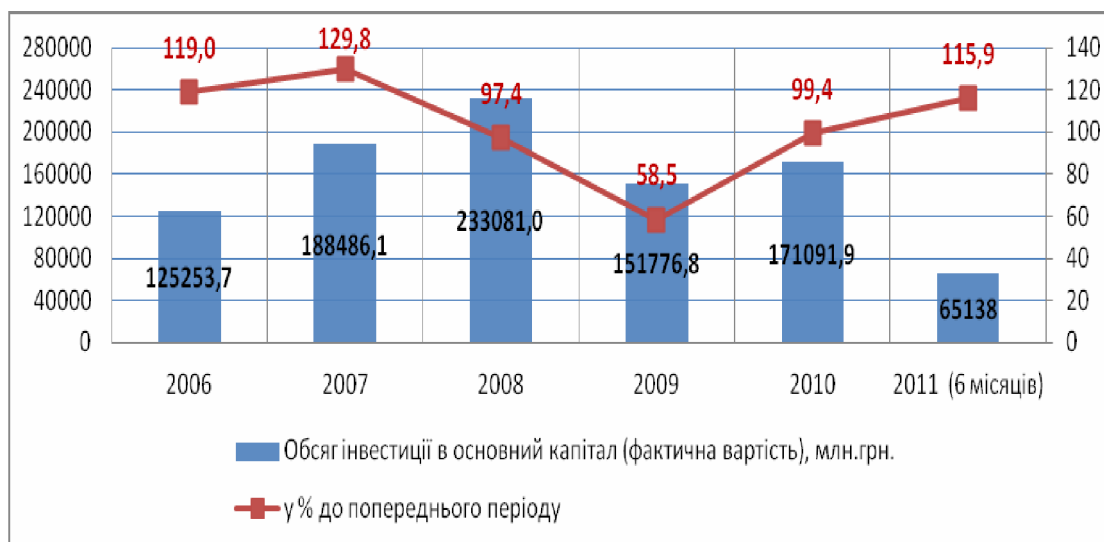
Концептуальні засади сутності державної інвестиційної політики та її ролі в економічному зростанні суспільства змінювалися та розвивалися під впливом розвитку економічної теорії, яка базувалася на класичній, неокласичній, кейнсіанській та інших моделях меха-

нізму ринкового регулювання національної економіки.

Вагомого значення проблемі державного регулювання інвестиційних процесів надав *Джон Мейнард Кейнс (1883-1946)*. Провідна ідея його теорії полягає у тому, що він уперше вказує на необхідність стимулювання інвестиційного процесу шляхом втручання держави в економіку через стимулювання ефективного попиту. Узявши як засадну тезу те, що визначальною складовою ефективного попиту є інвестиційний попит (виробниче споживання), Кейнс пропонує впливати на інвестиційні процеси за допомогою грошово-кредитної та бюджетної політики [1]. Особливої уваги заслуговують сучасні дослідження вітчизняних науковців щодо ролі інвестиційної політики в економічному зростанні суспільства: Б. Данилишина, М. Корецького, О. Дація [2], Я. Жаліла, Д. Покришки, Я. Белінської [3], М. Чумаченка, С. Аптекара, М. Білопольського [4] та ін. Водночас масштаби та рівень наукової розробки соціально-економічних проблем формування та реалізації державної інвестиційної політики в період виходу економіки України з рецесії є недостатнім.

Метою статті є дослідження змісту та ролі державної інвестиційної реформи в економічно-соціально-економічній стабілізації України.

Сучасний стан розвитку економіки характеризується певним погравленням інвестиційного процесу (рис. 1).

* Складено автором за джерелом [5]

Рис. 1. Динаміка обсягів інвестицій в основний капітал*

Таблиця 1

Динаміка ВВП та інвестицій в основний капітал у 2007-2010 рр.*

Показник	2007	2008	2009	2010
ВВП, у фактичних цінах, млн. грн.	720731	948056	914720	953138,2
ВВП, % до попереднього року	107,9	102,3	84,9	104,2
Інвестиції в основний капітал, у фактичних цінах, млн. грн.	188486	233081	151776,8	171091,9
Інвестиції в основний капітал, % до попереднього року	129,8	97,4	58,5	99,4
Інвестиції в основний капітал, % до ВВП	26,4	24,5	16,6	9,07

* Складено автором за джерелом: [6].

Як зазначається у прийнятій Кабінетом Міністрів України «Концепції Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011 – 2015 роки» [7], основними причинами виникнення проблеми низької інвестиційної активності є: несприятливі умови для інвестування, зокрема, недосконале законодавство з питань захисту права власності, адміністрування податків, отримання у власність земельних ділянок, провадження підприємницької діяльності та здійснення контролю за нею; недостатній рівень державної підтримки інвестиційної діяльності, неналежним чином розвинута система підготовки інвестиційних програм і проектів для надання державних інвестицій; нерозвинутість інвестиційного ринку та інфраструктури; відсутність дієвих механізмів державно-приватного партнерства в інвестуванні.

Така ситуація змусила Уряд країни у квітні 2011р. прийняти рішення про проведення в Україні структурної інве-

стиційної реформи, спроможної вивести країну із затяжної економічної та соціальної кризи [8]. Загальною та основною метою цієї реформи є активне залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України, формування позитивного інвестиційного іміджу України в Світі, а також позиціонування України як фінансовий, політичний та бізнес центр у Східній Європі.

Одним з компонентів Інвестиційної реформи є проведення та реалізація road-show, першу частину якого планується провести до кінця 2011 року у 15 найбільших фінансових центрах Світу. Хоча частка України у глобальних інвестиційних потоках не перевищує 0,5 відсотка, і конкуренція за інвестора посилюється з кожним роком, вона володіє очевидними та беззаперечними економічними перевагами, серед яких: найвища в Європі за останні п'ять років динаміка зростання ВВП; наявність одного з найбільших ринків Східної Європи (46 млн. споживачів); 5-те місце у світі за кількістю сертиф-

ікованих IT-спеціалістів; стратегічно вигідне географічне розташування; доступ до чотирьох з десяти європейських транспортних коридорів; 1/3 світових чорноземів.

Таким чином, наша країна, володіючи значним внутрішнім ринком, розгалуженим промисловим і сільськогосподарським потенціалом, багатими та різноманітними природними ресурсами, а також вигідним геополітичним розташуванням, може стати одним із провідних реципієнтів інвестицій.

Основна функція реалізації Інвестиційної реформи покладена на Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України [9], яке вже активно веде підготовку до успішного старту та проведення кампанії. Агентство є основним відповідальним за інвестиційну реформу, яка покликана:

- радикально змінити процедури адміністрування державних видатків розвитку;
- використовувати обмежений ресурс держави, як засіб для партнерства з приватним капіталом;
- створити необхідну інфраструктуру для залучення інвестицій;
- створити умови для радикального збільшення притоку інвестицій.

Передбачається, що її результатом стане радикальне покращення інвестиційного клімату та формування системи якісних інвестиційних пропозицій – проектів підготовлених за міжнародними стандартами.

Структура Інвестиційної реформи передбачає 5 ключових блоків (рис. 2),

серед яких базовим є блок «інвестиційна пропозиція», який передбачає формування механізмів участі українських інвестиційних проектів у міжнародному інвестиційному ринку. Основою цього блоку є «Національні проекти» – масштабні економічні проекти, які мають стратегічне значення для цілих галузей української економіки, спрямовані на вирішення окремих соціальних проблем або радикальне економічне оновлення цілих регіонів. Такі проекти спрямовані на поліпшення якості життя, енергозабезпечення та енергозбереження, підвищення рівня людського потенціалу, кардинального збільшення припливу прямих інвестицій.

Кожен із цих проектів фактично означає створення нової індустрії в Україні. Це і LNG-індустрія, і сміттєпереробна галузь, і галузь відновлювальної енергетики та ін. Держава взяла на себе функцію підготовки старт-апів проектів (фінансування техніко-економічного обґрунтування, виділення земельних ділянок, усунення регуляторних перешкод, а в окремих випадках – також надаватимуться державні гарантії). Окрім того, «Національні проекти» – перспективні, вигідні для бізнесу проекти. Їх реалізація передбачає системні зміни в умовах доступу на ринок, ведення бізнесу, спрощення процедур отримання дозволів та їх мінімізацію, прозоре законодавче поле тощо. Понад 80% коштів для «Національних проектів», навіть враховуючи їх соціальну складову, будуть залучені з ринку, іншими словами профінансовані за рахунок приватного капіталу.

*Складено автором самостійно за джерелом [7]

Рис. 2. Структура інвестиційної реформи в Україні*

В цьому контексті важливим механізмом є «Біржа інвестиційних проектів» – підготовка і просування інвестиційних пропозицій різних форм власності на інвестиційному ринку. Основна ідея полягає в тому, що, використовуючи інструмент Біржі Україна здійснює просування проектів на міжнародному ринку.

Наступним блоком реформи є формування *інвестиційної інфраструктури*, в рамках якої буде створено систему інституцій і механізмів, що полегшують діяльність інвесторів в Україні, у тому числі:

— **Український Банк Розвитку (УБР)** – ключовим елементом оптимізації використання бюджетних видатків розвитку, що здійснюються на поворотній основі. УБР покликаний стати ефективним механізмом адміністрування бюджетних видатків розвитку, який може змінити процедуру використання багатьох державних цільових програм (ДЦП);

— **Фонд регіонального розвитку** – має забезпечити здійснення комплексних планів розвитку регіонів та адмініструвати видатки на їх реалізацію у частині державного бюджету. Основною функцією діяльності ФРР стане підтримка створення комплексного бізнесплану розвитку – «інвестиційної моделі» кожного окремого регіону України на основі аналізу економічного потенціалу, природних і трудових ресурсів, географічного розташування тощо.

— **Фонд фінансування проектної документації**, який покликаний вирішити системну проблему відсутності якісних інвестиційних проектів на ринку (підготовлених за міжнародними стандартами). Це унікальний інструмент, оскільки він допоможе вирішити надскладну проблему фінансування проектної документації для державних, комунальних і приватних інвестиційних проектів, але на поворотній основі.

— **Державні гарантії** – повинні використовуватися лише для забезпечення стратегічних напрямків розвитку економіки і реалізації «Національних проектів». Вони не повинні бути прихованим дефіцитом бюджету, тому мають бути скеровані лише на проекти, які реалізуються на поворотній основі.

Передбачається, що до кінця 2011 р. буде впроваджено механізм реалізації

інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна», що дозволить суттєво скоротити для інвесторів «час до ринку», забезпечить супровід інвестиційних проектів та їх після інвестиційну підтримку.

Наступним блоком є *«інвестиційне партнерство»* – нові механізми співпраці держави і приватних партнерів для мобілізації державних активів та мультиплікації державних коштів розвитку. Державно-приватне партнерство (ДПП) сьогодні є, можливо, єдиним способом оживити стратегічні державні активи та розпочати їх модернізацію. Також це засіб ефективного використання державного майна без втрати права власності. Основна логіка реалізація ДПП передбачає формування професійно підготовленої пропозиції з боку держави. Саме тому цей процес і має адмініструвати Центр ДПП, основним завданням якого є пошук ефективних ідей.

Ще одним блоком є *«інвестиційний маркетинг»* або здійснення скоординованої інформаційно-маркетингової кампанії, що суттєво сприяє покращенню інвестиційної привабливості України в світі. Цей напрям Інвестиційної реформи передбачає щорічне проведення *Міжнародного інвестиційного форуму*, тематика якого має бути обмежена колом конкретних економічних тем, які становить інтерес не лише для України, а й для держав європейського регіону та світу, але лише у тих сферах, де Україна має значні конкурентні переваги або впливає на глобальні (регіональні) процеси.

Інвестиційний маркетинг передбачає проведення Роуд-шоу (road-show) у світових фінансових центрах. Досі Україна активно не використовувала (за винятком ІРО) цей дуже ефективний механізм залучення інвестицій через відсутність якісної пропозиції. Реалізація «Національних проектів» передбачає створення портфелю із 4-6 готових пропозицій вже на осінь 2011 року. Проведення роуд-шоу буде здійснюватися постійно, починаючи з осені цього року. Презентацію будуть відбуватися у 25 світових фінансових центрах (наприклад: Сінгапур, Токіо, Сеул, Лондон, Дубаї та інші) перед провідними представниками інвестиційного середовища та компаній, суверенних інвес-

тиційних фондів, державних діячів, громадськості та ін.

Також проводитиметься медіакомпанія, через змістовне позиціонування у провідних світових ділових виданнях та іміджева реклама в провідних світових електронних ЗМІ. «Інвестиційний маркетинг» передбачає запуск єдиного інформаційного 5-ти мовного веб-порталу, який міститиме обновлювану інформацію про Україну, її інвестиційний потенціал та можливості для здійснення інвестування. Інтегральною частиною порталу буде електронна інтерактивна версія «Біржі інвестиційних проектів».

Для реалізації системи інформаційно-маркетингового забезпечення інвестиційної діяльності у системі Укрнацінвесту буде створено, за аналогією до більшості успішних країн окремий підрозділ – ІРА «InvestUkraine» (Investment Promotion Agency – Агентство із залучення інвестицій).

І останнім, але також надважливим блоком Інвестиційної реформи є «Інвестиційний клімат» – сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, що забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та іноземних інвесторів. Сприятливий інвестиційний клімат повинен забезпечити насамперед захист прав інвестора від інвестиційних ризиків, тобто непередбачених втрат доходу і капіталу. Серед основних заходів цього блоку є формування відповідної законодавчої бази шляхом прийняття низки нормативних актів: Закон України «Про індустриальні парки», Закон України «Про національні проекти», Закон України «Про інвестиційну діяльність» (зміни), Закон України «Про адміністрування держгарантій», Закон України «Про застосування бухгалтерської звітності міжнародних стандартів» та ін.

Задля покращення інвестиційного клімату Уряд затвердив план заходів щодо спрощення процедури провадження іноземними підприємствами та підприємствами з іноземними інвестиціями діяльності в Україні на друге півріччя 2011 р. [10], що має на меті створення сприятливих умов для збільшення обсягів залучення інвестицій в економіку України, підвищення її конкурентоспроможності шляхом

спрощення умов ведення інвестиційної діяльності, зокрема започаткування, ведення господарської діяльності та ліквідації підприємств в Україні. Цьому сприятиме поліпшення інвестиційного клімату в Україні, зокрема, удосконалення державної реєстрації іноземних інвестицій, процедури та умов провадження державної експертизи інвестиційних проектів, створення системи депозитарного обліку цінних паперів, спрощення і вдосконалення процедур ліцензування та сертифікації, удосконалення митної політики.

Підсумовуючи проведене дослідження можемо зробити наступні висновки.

Запровадження нових підходів в рамках інвестиційної реформи ламає вже десятиліттями усталену систему корупції, хабарництва і паразитування на державному бюджеті. Тому перед державними органами влади стоїть чітке завдання поламати хребет цій системі і не лише за допомогою жорстких каральних мір, а головне, шляхом системних рішень, які знищують самі умови для корупції.

Окрім того, поряд із зазначеними нами заходами з реалізації Інвестиційної реформи, з метою створення привабливого інвестиційного середовища та активізації інвестиційної діяльності задля забезпечення сталого економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення необхідно:

1) для створення привабливого інвестиційного середовища для приватного не позичкового капіталу:

- дерегулювати підприємницьку діяльність та лібералізувати ділову активність суб'єктів господарювання;
- завершити формування стабільної нормативно-правової бази, яка б ґрунтувалася на принципах рівності всіх інвесторів;
- забезпечити прозорість процедур прийняття рішень центральними та місцевими органами виконавчої влади;
- удосконалити механізми управління корпоративними правами, в тому числі тими, що належать державі, посилення захисту прав дрібних акціонерів;
- підвищити ефективність процедур банкрутства;
- забезпечити подальше реформування податкової системи, в тому числі шляхом зниження податкового наван-

таження, оптимізації та підвищення прозорості процедури адміністрування податків, безумовного додержання прав платників податків;

- зміцнити фінансово-банківську систему України, сприяння концентрації фінансового капіталу для реалізації інвестиційних проектів у реальному секторі економіки;

- поживавити інвестиційну діяльність у спеціальних економічних зонах;

- сприяти судовій реформі та безумовному виконанню судових рішень;

- створити додаткові стимули для залучення інвестицій у пріоритетні галузі української економіки.

2) у сфері розвитку інвестиційної діяльності держави:

- усунути структурні деформації в економіці України шляхом випереджаючого нарощування темпів розвитку споживчих галузей та сфери послуг;

- розширити та модернізувати транспортну інфраструктуру, зокрема газотранспортної системи, створення умов для зростання обсягів транзитних перевезень, створення національної мережі міжнародних транспортних коридорів на основі залучення інвестицій у розвиток транспортної інфраструктури, дорожнього господарства, з використанням механізмів концесії та лізингу;

- сприяти збільшенню обсягу інвестицій у галузі зв'язку та телекомунікаційних послуг;

- стимулювати залучення інвестицій у наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність та ін.

Результатом таких заходів має бути збільшення обсягів внутрішніх та зовнішніх інвестицій, зменшення щорічних відтоків прямих іноземних інвестицій, а отже покращення суверенних рейтингів України – *Doing business* (Світового Банку) та *Global Competitiveness Report* (Світового Економічного Форуму)

ЛІТЕРАТУРА

1. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. М. Кейнс. [пер. с англ. Н. Любимова] – М.: Гелиос АРВ, 2011. – 352 с.

2. Данилишин Б.М. Інвестиційна політика в Україні: [монографія] / Б.М. Данилишин, М.Х. Корецький, І.О.

Дацій – Донецьк: Юго-Восток, Лтд, 2006. – с.145.

3. Економіка України на шляху від депресії до зростання: джерела, важелі, інструменти. / Я. А. Жаліло, Д. С. Покришка, Я. В. Белінська [та ін.] – К.: НІСД, 2010. – 96 с.

4. Інвестиційна політика в Україні: досвід, проблеми, перспективи: [монографія] / М.Чумаченко, С.Аптекарь, М.Білопольський [та ін.]; відпов. ред. М.Г.Чумаченко; АЕН України, ІЕП НАН України. – Донецьк: Юго-Восток, Лтд, 2003. – 292 с.

5. Капітальні інвестиції за січень-червень 2011 року / Експрес-випуск Державної служби статистики України від 15.08.2011 № 194. / [Електронний ресурс]. – Доступно з: <http://ukrstat.gov.ua/>

6. Основні показники соціально-економічного розвитку України/ Статистична інформація Державного комітету статистики України / [Електронний ресурс]. – Доступно з: <http://www.ukrstat.gov.ua>

7. Концепція Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011 – 2015 роки. Схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 вересня 2010 р. № 1900-р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.in.gov.ua/index.php?get=57>

8. Інвестиційна реформа в Україні / [Електронний ресурс]. – Доступно з: <http://www.ukrproject.gov.ua/page/%D1%96nvestitsiina-reforma-v-ukraini>

9. Положення про Державне агентство з інвестицій та управління національними проектами України. Затверджено Указом Президента України від 12 травня 2011 року N 583/2011.

10. Про затвердження плану заходів щодо спрощення процедури провадження іноземними підприємствами та підприємствами з іноземними інвестиціями діяльності в Україні на друге півріччя 2011 року. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 червня 2011 р. №546-р.